



ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE ZİHİN YETERSİZLİĞİNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

METAPHORICAL PERCEPTIONS OF TEACHER CANDIDATES REGARDING SPECIAL LEARNING DIFFICULTY AND MENTAL DEFICIENCY

Serdal DENİZ¹ - Ridvan KARABULUT²

Öz

Bu araştırma özel eğitim ve çocuk gelişimi bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili zihinsel imgelerini (metafor) ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmaya, 116 öğretmen adayı gönüllü olarak katılmış ve katılımcılar amaçlı örneklem yöntemine göre seçilmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının, özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan çocuklarla ilgili metaforları açık uçlu anket formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili toplam 39 metafor ürettiği ve sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, ağaç, araba, gökkuşuğu ve yıldız olduğu bulunmuştur. Özel eğitim öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili toplam 33 metafor ürettiği ve sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, bebek, araba, insan ve su olduğu belirlenmiştir. Araştırmada çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili toplam 35 metafor ürettiği ve sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, kitap, çocuk, güneş ve gökkuşuğu olduğu bulunmuştur. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili toplam 30 metafor ürettiği ve sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, temiz, kitap, kuş ve sevgi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Özel Öğrenme Güçlüğü, Zihin Yetersizliği, Metafor.

Abstract

This research was conducted to reveal the mental images (metaphor) of prospective teachers studying in special education and child development departments about students with special learning difficulties and intellectual disabilities. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. 116 pre-service teachers voluntarily participated in the study and the participants were selected according to the purposive sampling method. In the study, metaphors of teacher candidates about children with special learning difficulties and intellectual disabilities were obtained by using an open-ended questionnaire. The obtained data were evaluated by content analysis technique. As a result of the research, it was found that special education teacher candidates produced a total of 39 metaphors about students with special learning difficulties, and the first 5 metaphors they frequently expressed were flower, tree, car, rainbow and star, respectively. It was determined that special education teacher candidates produced a total of 33 metaphors about students with intellectual disabilities, and the first 5 metaphors they frequently expressed were flower, baby, car, human and water, respectively. In the study, it was found that the child development teacher candidates produced a total of 35 metaphors about students with special learning difficulties, and the first 5 metaphors they frequently expressed were flower, book, child, sun and rainbow, respectively. It was determined that the child development teacher candidates produced a total of 30 metaphors about students with intellectual disabilities, and the first 5 metaphors they frequently expressed were flower, clean, book, bird and love, respectively.

Keywords: Prospective teachers, Difficulties in special education, Underdeveloped intelligence, Metaphor

¹serdaldeniz1@gmail.com, Orcid: 0000-0001-6606-9308

²ridvan.karabulut@yahoo.com, Orcid: 0000-0002-6682-2520

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 30.03.2023 – Kabul Tarihi: 05.06.2023

DOI:10.17755/esosder.1273846

Atıf için: *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023;22(87): 1224-1239

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için 31.01.2022 tarihinde 03 nolu kararı ile Kayseri Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Araştırma bilimsel yayın ilkeleri ve değerleri çerçevesinde etik kurallara uyularak hazırlanmış, veriler tarafsız bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırma sırasında yararlanılan kaynakların gösteriminde bilimsel atıf kuralları gereğince hareket edilmiştir.

GİRİŞ

Metafor, sözcük anlamı olarak ‘mecaz’ anlamına gelmekte ve bir şeyin başka benzerliği olan bir şeye benzetilmesidir (TDK, 2022). Bir kavramı, olguyu anlatırken doğadan ya da başka bir şeyden alınan güzel bir benzetmeveya genellikle güzel olanı anlatırken başka alanda güzelliği ile bilinen bir şeye atıfta bulunmanın metafor olarak nitelendirildiği görülmektedir. Metaforlar, görünüşte alakasız iki şey veya fikir arasında güzel karşılaştırmalar yaparak hayal gücümüzü harekete geçirirler. Başka bir deyişle, bir metaforun ima edilen bir karşılaştırma olduğu söylenebilir. Genellikle birbirine benzemeyen şeyler veya fikirler arasında bir karşılaştırma yapar. Alan yazında metaforlarla ilgili çeşitli tanımlar yapıldığı görülmektedir. Aydın’a (2006) göre mecaz ya da diğer anlama gelen metafor, bir kavramı ya da olguyu daha net ve iyi anlatabilmek için farklı bir anlamda kullanılan bir sözcükle, benzetme aracılığıyla kullanılmasıdır. Metaforlar günlük hayatımızda söylenmek istenen birçok sözcüğe karşılık olabilen ve bilinmek ya da ifade edilmek istenen yaratıcı, pratik ve kalıcı yoldan ifade edilmesine aracı olan sözcüklerdir (Koç, 2014).

Fakültelerin özel eğitim bölümü ve çocuk gelişimi alanlarında öğrenim gören öğretmen adayları da hem lisans programlarında hem de meslek hayatlarında özel gereksinimli çocuklarla sıklıkla karşılaşmaktadırlar. Genel olarak öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere ilişkin algılarının çoğunlukla olumlu olduğu bilinmekle birlikte olumsuz algılara da rastlanabilmektedir (Çolak ve Çetin, 2014; Dayı ve diğ., 2020). Özel gereksinime ihtiyaç duydukları bilinen Özel Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) olan çocuklar da kendileri için bireyselleştirilmiş ekstra bir yardıma ve destek eğitime gereksinim duyabilmektedirler. Okumada, matematikte veya yazmada zorluk yaşayan ya da okuma, yazma ve matematik alanlarından birden fazlasında güçlük yaşayan bu öğrenciler okulda destek özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyabilmektedir. Alan yazında, genel zekâ düzeylerinde bir yetersizlik olmadığı ancak bir veya daha fazla öğrenme alanında güçlük yaşadıkları ve bu durumun zihin, işitme, görme gibi duyuşal yetersizliklerle ilişkili olmayan bireyler özel öğrenme güçlüğü olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013; Fletcher ve diğ., 2004; Grigorenko ve diğ., 2020; Woodcock ve Moore, 2021). Bu çocuklara yönelik ülkemiz eğitim sisteminde özellikle öğretmenler ve öğretmen adayları arasında bilgilerin yeni oturmaya başladığı, geçmişte mezun olan öğretmen adaylarının bu çocuklarla ilgili gerekli donanımlarla mezun olmadıkları ayrıca öğretmenlere ve öğretmen adaylarına öğrenme güçlüğü olan çocuklarla ilgili eğitim, seminer ve lisans programlarında daha detaylı bir eğitime yer verilmesinin önemli ve gerekli olduğu da belirtilmektedir (Uçar ve diğ., 2021). Bu bağlamda, özel öğrenme güçlüğüne yönelik araştırmaların artmasının eğitimciler ve öğrenciler açısından faydalı olacağı gibi toplum açısından da yararlı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının lisans programlarında ve meslek hayatlarında karşılaştıkları özel gereksinimli bireylerden bir diğeri de zihin yetersizliği olan çocuklardır. Zihin yetersizliği (ZY) 18 yaşından önce hatta doğum öncesindeki çeşitli nedenlerle bir kişinin günlük yaşamında beklenen düzeyde öğrenme ve gelişmesinde sınırları olduğunda kullanılan bir terimdir. Düşük IQ ve uyumsuz güçlüklerinden dolayı öğrenme, akıl yürütme, karar verme ve problem çözme yeteneklerinde sınırlılıklar ile iletişim becerilerinde, başkalarıyla etkileşim kurabilme ve kendine bakabilme gibi günlük yaşam için gerekli becerilerde sorunlar yaşayabilmektedirler. ZY olan çocuklar, kendi içlerinde büyük farklılıklar gösterebildikleri ve alan yazında da hafif, orta, ağır ve çok ağır düzeyde zihin yetersizliği altında sınıflandırıldıkları bilinmektedir (Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD), 2010; Linden, 2017; Schalock ve diğ., 2010). ZY olan çocuklar yardım almadan konuşmayı, yürümeyi, giyinme ve soyunma becerilerini veya yemek yemeyi öğrenmesi

akranlarına göre daha uzun sürebilir ve özellikle de okulda akademik dersleri öğrenmekte güçlük çekebilirler.

Alan yazında özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılmış metafor çalışmaları incelendiğinde, engelli kavramına ilişkin metaforik bir analiz çalışması gerçekleştiren Sevim (2019) katılımcıların engellilerle ilgili en çok ifade ettikleri metaforların “çiçek, ağaç, çocuk, yıldız, ay, cam, bebek, ayna, öteki olmak, kanadı kırık kuş ve cennet” olduğunu ve en sık kullanılan metaforun ise “çiçek” olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde Dayı ve arkadaşları (2020) öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik metaforik algılarını inceledikleri araştırmalarında özel gereksinimli öğrenciler için en çok çiçek ve herkes metaforlarını kullandıklarını tespit etmişlerdir. Baştuğ ve Servi (2021) farklı branşlardan öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere ilişkin tutumlarının metaforik algılarını araştırdıkları çalışmalarında, öğretmen adaylarının olumlu tutuma sahip olduklarını ve katılımcıların özel gereksinimli çocukları en çok çiçeğe, bebeğe, küçük çocuğa, meleğe ve yıldıza benzettiklerini tespit etmişlerdir.

Alan yazında öğretmen adaylarının, metaforlar aracılığıyla özel gereksinimli çocuklara yönelik algılarını araştıran çalışmalara da rastlanılmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim öğrencilerine yönelik metaforik algılarının inceleyen Efiltili ve diğerleri (2021) araştırma sonucunda, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara yönelik olumlu (eğitim, kitap) ve olumsuz (melek, bebek, yaralı bir kuş) metaforlar olduğunu ayrıca öğretmenlerin, ortaya çıkan metaforlardan özel gereksinimli çocukları muhtaç bir birey olarak görmelerini ise olumsuz bir tutum olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna ilişkin metaforik algılarını araştıran Bozkuş Genç (2021) ise en çok kar tanesi, uzay, kitabe, labirent gibi kavramlara benzetildiklerini ve öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yönelik algılarının olumlu olduğunu belirlemiştir. Öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencileri ile ilgili algılarını metaforlar aracılığıyla inceleyen Talas (2017) olumlu metaforların daha çok olmasına rağmen olumsuz metaforların olduğuna da dikkat çekmiştir. Uçar ve diğerleri, (2021) öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne ilişkin metaforik algılarını araştırmışlar ve öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne hem olumlu hem de olumsuz anlamlar yüklediklerini ayrıca eksiklik/bozukluk, süreç, durum ve farklılık olarak öğrenme güçlüğü olmak üzere dört temaya ulaşmışlardır.

Özel gereksinimli bireylere ilişkin metafor çalışması yürüten Açar ve diğerleri (2017) çocuk gelişimi öğretmen adaylarından özel gereksinimli çocukları bir evin bölümlerinden en çok hangisine benzettiklerini araştırmışlar ve bahçe ile misafir odası metaforları daha çok kullanıldığını belirlemiştir. Özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenliği mesleğine ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan Kocaoğlu (2022) özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenliğini, en çok farklılıkların bir araya geldiği yer, emek, özveri ve gayret gerektiren metaforlara benzettiğine ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algılarını araştıran Kumaş ve Sedef, (2020) ihtiyaç olarak özel eğitim, eğitimde fırsat eşitliğini sağlama aracı olarak özel eğitim, özel ilgi ve yardım aracı olarak özel eğitim, koşulsuz kabul sağlama aracı olarak özel eğitim ve farklılık olarak özel eğitim olmak üzere toplam 5 temaya ulaşmışlardır. Zihin engelliler öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna (OSB) ilişkin deneyim ve algılarını araştıran Güleç Aslan (2016) katılımcıların, OSB ile ilgili farklı ve gizemli bir dünya, bir canlı yetiştirme, bir insanı hayata hazırlama, bir ürün ortaya çıkarma, sonucu belirsiz bir çalışma ve yeni bir dünya gibi mecazlarının olduğunu ortaya koymuştur.

Metaforların, bireylerin engellilere yönelik yükledikleri anlamları ortaya çıkarmada güçlü bir araç olarak kullanıldıkları bilinmektedir (Sevim, 2019). Bu çalışmada da öğretmen adaylarının zihin yetersizliği ve özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili yükledikleri

metaforların ortaya çıkarılmasının alanyazın açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, bu araştırmanın konusu ile ilgili, alan yazında yapılan ilk çalışma olması ve diğer çalışmalardan da farklı olarak sadece özel öğrenme gücü ve zihin yetersizliği olan çocuklara odaklanması nedeniyle önemli olduğu öngörülmektedir. Ek olarak, araştırmanın özel eğitim ve çocuk gelişimi öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiş olması da alan yazından bir diğer farklılığını göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma özel eğitim ve çocuk gelişimi bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel öğrenme gücü ve zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili zihinsel imgelerini (metafor) ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma amacına yönelik olarak, aşağıda sunulan sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) Özel eğitim öğretmen adaylarının “özel öğrenme gücü” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar nelerdir?
- 2) Özel eğitim öğretmen adayları tarafından “özel öğrenme gücü” kavramına ilişkin ortaya konan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 3) Özel eğitim öğretmen adaylarının “zihin yetersizliği” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar nelerdir?
- 4) Özel eğitim öğretmen adayları tarafından “zihin yetersizliği” kavramına ilişkin ortaya konan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 5) Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının “özel öğrenme gücü” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar nelerdir?
- 6) Çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından “özel öğrenme gücü” kavramına ilişkin ortaya konan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
- 7) Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının “zihin yetersizliği” kavramına ilişkin ortaya koydukları metaforlar nelerdir?
- 8) Çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından “zihin yetersizliği” kavramına ilişkin ortaya konan metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırması olarak da bilinen fenomenoloji araştırması bireylerin farkında olduğu fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığı olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan fakat üzerinde çok durulmayan olguları araştırmaktadır. Olgularla ilgili kişisel algıların tespit edilmesinde, fenomenoloji yaklaşımı genellikle tercih edilen bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78).

Çalışma Grubu

Katılımcılar, amaçlı örneklem yöntemine göre seçilmiştir. Amaçlı örneklemede temel amaç, çalışılan konu ile ilişkili daha fazla bilgi sunacak kişilere ulaşmaktır (Patton, 2002). Bu çalışmanın katılımcılarını, 2021-2022 akademik yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümlerinde okuyan

dördüncü sınıf (son sınıf ve formasyon dersleri almaktadırlar) öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışmaya, 126 öğretmen adayı gönüllü olarak katılmış ancak bunlardan tanım yapan ya da mantıksal olarak uygun cevap vermediği belirlenen 10 öğretmen adayının cevapları değerlendirme sürecine dâhil edilmemiş ve toplam 116 öğretmen adayının verdiği bilgiler çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların cevapları K1, K2, K116 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılara ait demografik veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	
	Kadın	Erkek
Özel eğitim	29	32
Çocuk gelişimi	51	4
	80	36
Toplam	116	

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının, özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan çocuklarla ilgili metaforlarını ortaya çıkarmak için açık uçlu anket formu kullanılmıştır. Kullanılan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyet, bölüm ve sınıf düzeyi durumunu içeren sorular bulunurken ikinci bölümde ise katılımcıların özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan çocuklara ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla aşağıdaki açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek () Bölümünüz: Devam ettiğiniz sınıf:
Özel Öğrenme Güçlüğü olan öğrenci; gibidir. Çünkü;
Zihin Yetersizliği olan öğrenci; gibidir. Çünkü;

Verilerin Toplanması

Veriler, internet ortamında toplanmıştır. Çalışmaya, google formu aracılığıyla toplam 126 öğretmen adayı katıldı. Katılan öğretmen adaylarının tamamı formları doldurdu. Katılımcıların özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği kavramlarına yönelik sahip oldukları metaforları belirlemek amacıyla onların her birinden ‘Özel Öğrenme Güçlüğü olan öğrenci; gibidir. Çünkü;’ ve ‘Zihin Yetersizliği olan öğrenci; gibidir. Çünkü;’ cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Saban’a (2008) göre metaforun bir araştırma aracı olarak kullanıldığı araştırmalarda “gibi” kavramı metaforun konusu ve metaforun kaynağı arasındaki ilişkiyi net bir şekilde çağrıştırmak için kullanılırken “çünkü” kavramı ise örneklem grubunun kendi metaforları için bir ilişki veya mantıksal dayanak ortaya koymaları açısından istenmektedir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar “içerik analizi” tekniği ile değerlendirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verileri açıklamak, temel kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen içerik analizinde, birbiri ile ilişkili ve benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucuların kavrayabileceği bir şekilde organize ederek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada örneklem grubu tarafından ortaya koyulmuş olan metaforların ve kavramsal

kategorilerin analiz edilmesi ve yorumlanması, Saban ve diğ., (2006), Saban (2008) ve Saban (2008) tarafından ifade edilen beş aşamalı aşamada yürütülmüştür.

1. *Kodlama Aşaması*: Bu aşamada, öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği kavramlarına ilişkin yükledikleri metaforların tespit edilebilmesi amacıyla katılımcıların veri toplama aracındaki yanıtları incelenmiştir. Ortaya koyulan metaforlar iki ayrı listede sıralanmıştır. Veri toplama aracında bulunan metaforların açık bir biçimde katılımcılar tarafından ifade edilip edilmediklerinin denetimi yapılmıştır.

2. *Eleme ve Arıtma Aşaması*: Katılımcılar tarafından ortaya konan metaforlar ilk önce gözden geçirilmiş parçalarına ayrıştırılmıştır. Daha sonra diğer metaforlarla olan benzer ve ortak özellikleri bakımından geçici olarak gruplandırılmıştır. Araştırmacılar gruplandırma da metaforların konusu, kaynağı ve metaforların konusu ile kaynağı arasındaki ilişkiler dikkate almışlar ve buna göre analizler yapmışlardır. Yapılan analizlerde bazı öğretmen adaylarının ilgili kavramlara ilişkin geçerli metafor üretmedikleri tanım yaptıkları ya da bir metafor için herhangi bir gerekçe sunmadıkları görülmüştür. Bu nedenlerle özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği kavramına ilişkin bazı metaforlar zayıf yapılu metafor olarak değerlendirilmiş ve 10 adet katılımcı cevapları çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Geriye kalan 116 öğretmen adayının vermiş olduğu yanıtlar değerlendirmeye alınmıştır.

3. *Derleme ve Kategori Geliştirme Aşaması*: Katılımcılar tarafından ifade edilen geçerli metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Her metaforu en iyi temsil ettiği düşünülen birer örnek metafor ifadesinin de yer aldığı “örnek metafor listesi” oluşturulmuştur. Buna göre özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin 39, zihin yetersizliği kavramına ilişkin ise 33 metafor ürettikleri belirlenmiştir. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının da özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin 35 ve zihin yetersizliği kavramına ilişkin ise 30 metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu metaforların, konusu ve kaynağı arasındaki ilişki değerlendirilerek kategorilere ayrılmıştır. Buna göre, özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin 6 ve zihin yetersizliği kavramına ilişkin 4 kavramsal kategori oluşturulurken, çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin 5 ve zihin yetersizliği kavramına ilişkin 4 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

4. *Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması*: İlk üç aşama boyunca gerçekleştirilen analizlerden sonra öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan bazıları bulgular bölümünde alıntı olarak eklenmiştir. Ayrıca araştırmacılar, çalışma sürecinde izlenen adımların doğruluğu ve ortaya çıkan metaforlar ve metaforlara bağlı oluşturulan kavramsal kategorilerin incelenmesi için alanda çalışan üç öğretim üyesinin görüşlerine başvurmuşlardır. Öğretim üyelerinin oluşturulan metaforlar ve kavramsal kategorilerle ilgili olarak görüşleri alınmış ve tartışılmıştır. Son olarak ortaya çıkan metafor ve kavramsal kategoriler araştırmaya katılan beş öğretmen adayının görüşlerine sunulmuş ve görüşleri sorulmuştur.

5. *Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılması*: Araştırmacılar uzmanlar ve öğretmen adaylarının görüşleri sonucunda elde edilen metaforlar ve kavramsal kategorilere son şeklini vermişlerdir. Araştırmacıların kendi değerlendirmeleri arasındaki uyum, Miles ve Huberman'ın (1994: 64) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında %94 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Metaforların frekans değerleri ile kavramsal kategorileri bulgular bölümünde sunmuşlardır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle, öğretmen adayları tarafından ortaya konulan metaforlar sunulmuş, ardından bu metaforların ortak özellikleri bakımından oluşturdukları kavramsal kategorilere yer verilmiş ve ilgili kategorileri destekleyen öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan örnekler verilmiştir.

Tablo 2’de özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğüne ilişkin algıladıkları metaforlara yer verilmiştir.

Tablo 2. *Özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar*

Metafor adı	f	Metafor adı	f
1. çiçek	7	21.süt	1
2. ağaç	3	22.spor giyinen	1
3. araba	3	23.telefon	1
4.gökkuşağı	3	24.buğday	1
5.yıldız	2	25.şöför	1
6.deniz	2	26.kumbara	1
7.güneş	2	27.asker	1
8.kuş	2	28.yapboz	1
9.insan	2	29.canlı	1
10.ışık	2	30.manzara	1
11.bebek	1	31.saat	1
12.rüzgârgülü	1	32.kar	1
13.su	1	33.makine	1
14.gölge	1	34.oda	1
15.çırak	1	35.gemi	1
16.fidan	1	36.kaplumbağa	1
17.f klavye	1	37.hava	1
18.kömür	1	38.yemek	1
19.duvar	1	39.yol	1
20.soba	1		

Tablo 2 incelendiğinde özel eğitim öğretmeni adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına yönelik toplam 39 metafor ürettiği bulunmuştur. Ortaya çıkan metaforların büyük bir çoğunluğu olumlu özellik göstermekle birlikte olumsuz özellik gösteren metaforlar olduğu da görülmektedir. Öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencileri ifade etmiş oldukları ilk 5 metafor sırasıyla şu şekildedir; çiçek (7), ağaç (3), araba (3), gökkuşağı (3) ve yıldız (2).

Tablo 3’de özel eğitim öğretmen adayları tarafından özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kavramsal kategorilere yer verilmiştir.

Tablo 3. Özel öğrenme gücülüğü metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler	İlgili Metaforlar
1. İlgi gerektiren birey	Çiçek, ağaç, bebek, çırak, fidan, canlı, kuş, asker, şoför, buğday
2. Bireysel farklılıkları olan birey	Gökkuşuğu, ışık, spor giyinen, kumbara, güneş, yıldız, manzara, deniz
3. Gelişimin zamana yayıldığı	Gemi, yol, araba, saat
4. İşlenmesi gereken hammadde	Kömür, makine, el, süt
5. Keşfedilmeyi bekleyen birey	Yapboz, insan, canlı
6. Teknolojik araç	Telefon, makine, f klavye

Tablo 3 incelendiğinde verilmiş olan metaforlara göre 6 adet kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, bireysel farklılıklar, gelişimin zamana yayıldığı, İşlenmesi gereken hammadde, keşfedilmeyi bekleyen birey ve teknolojik araçtır.

Özel eğitim öğretmen adayları tarafından özel öğrenme gücülüğü kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı her bir kavramsal kategori ile ilgili öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan aşağıda sırasıyla birer örnek verilmiştir.

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci çiçek gibidir. Çünkü çiçekler havadan aldıkları oksijen ile belli bir süre idare edip yaşamlarını sürdürebilirler ama gerekli sulama ve güneş olmadığı zaman kurur.’ (K3)

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci herkesin takım elbiseli olduğu bir toplantıda spor giyinen biri gibidir. Çünkü o kadar insan içinde onlara benzememektedir.’ (K9)

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci manuel vitesli araba gibidir. Çünkü otomatik vitesli arabaya göre daha fazla bilgi ve beceri ister.’ (K21)

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci kömür gibidir. Çünkü yanma derecesi yüksektir ama yandığında iyi ısıtır.’ (K42)

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci bazı parçaları yanlış takılmış yapboz gibidir. Çünkü eksik bir parçası yoktur sadece yanlış tamamlanmıştır, doğru dokunuşlarla yapbozu düzeltmek gerekir.’ (K49)

‘Özel öğrenme gücülüğü olan öğrenci f klavye gibidir. Çünkü bütün tuşları bildiğin halde yerleri değiştiği için kullanırken zorluk yaşarsın.’ (K34)

Özel eğitim öğretmen adaylarının zihin yetersizliğine ilişkin algıladıkları metaforlara tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 4. Özel eğitim öğretmen adaylarının zihin yetersizliği kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar

Metafor adı	f	Metafor adı	f
1.çiçek	8	18.kömür	1
2.bebek	4	19.renk	1
3.insan	3	20.karınca	1
4.araba	3	21.kalem	1
5.su	2	22.yağ	1
6.çocuk	2	23.oda	1
7.ıssız ada	2	24.yemek	1
8.pencere	2	25.çarkdıslisi	1
9.fidan	2	26.kaybolmuş	1
10.kağıt	2	27.bilgisayar	1
11.ağaç	2	28.kelebek	1
12.ışık	1	29.mutluluk	1
13.kitap	1	30.hava	1
14.yaprak	1	31.yırtık	1
15.saat	1	32.duvar	1
16.balık	1	33. kömür	1
17.fotokopi makinası	1		

Tablo 4 incelendiğinde özel eğitim öğretmeni adaylarının zihin yetersizliği kavramına yönelik toplam 33 metafor ürettiği bulunmuştur. Ortaya çıkan metaforların büyük bir çoğunluğu olumlu özellik göstermekle birlikte olumsuz özellik gösteren metaforlar olduğu da görülmektedir. Öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencileri ifade etmiş oldukları ilk 5 metafor sırasıyla şu şekildedir; çiçek (8), bebek (4), araba (3), insan (3) ve su (2).

Tablo 5’de özel eğitim öğretmen adayları tarafından zihin yetersizliği kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kavramsal kategorilere yer verilmiştir.

Tablo 5. Zihin yetersizliği metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler	İlgili Metaforlar
1. İlgi gerektiren birey	Çiçek, çocuk, ağaç, fidan, bebek, kelebek
2. Keşfedilmeyi bekleyen birey	Kitap, kömür, ıssız ada
3. Yeni bir yaşam	Pencere, oda, hava, ışık
4. Teknolojik araç	Bilgisayar, saat, fotokopi makinası

Tablo 5 incelendiğinde verilmiş olan metaforlara göre 4 adet kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, yeni bir yaşam ve teknolojik araçtır.

Özel eğitim öğretmen adayları tarafından zihin yetersizliği kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı her bir kavramsal kategori ile ilgili öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan aşağıda sırasıyla birer örnek verilmiştir.

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci çiçek gibidir. Çünkü dokunmadıkça, ilgilenmedikçe etrafına kokusunu ve içindeki hazineyi çıkaramaz.’ (K54)

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci kitap gibidir. Çünkü bireyi anlamak için onun dünyasına girmek ve onun davranışlarını okumak gerekir.’ (K38)

'Zihin yetersizliği olan öğrenci kapalı hava gibidir. Çünkü siz güneş açmayacak ve hatta yağmur bastırarak diye düşünüürken hava açar güneş doğar yeniden hayat başlar.' (K8)

'Zihin yetersizliği olan öğrenci fotokopi makinası gibidir. Çünkü sen ne verirsen onu verir.' (K14)

Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğüne ilişkin algıladıkları metaforlara tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar

Metafor adı	f	Metafor adı	f
1.Çiçek	8	19.deniz	1
2.Kitap	3	20.yıldız	1
3.çocuk	3	21.ada	1
4.Güneş	3	22.bahar	1
5.gökkuşağı	2	23.iyilik	1
6.tohum	2	24.hazine	1
7.ayna	2	25.mektup	1
8.ağaç	2	26.pozitif	1
9.nakış	1	27.hayat	1
10.fidan	1	28.pamuk	1
11.hassas	1	29.bebek	1
12.kuş	1	30.cam	1
13.sevgi	1	31.özel	1
14.kağıt	1	32.balık	1
15.masum	1	33.araba	1
16.tuval	1	34.problem	1
17.çark	1	35.tablo	1
18.pandora kutusu	1		

Tablo 6 incelendiğinde çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına yönelik toplam 35 metafor ürettiği bulunmuştur. Ortaya çıkan metaforların büyük bir çoğunluğu olumlu özellik göstermekle birlikte, olumsuz özellik gösteren metaforlar olduğu da görülmektedir. Öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencileri ifade etmiş oldukları ilk 5 metafor sırasıyla şu şekildedir; çiçek (8), kitap (3), çocuk (3), güneş (3) ve gökkuşağı (2).

Tablo 7'de çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kavramsal kategorilere yer verilmiştir.

Tablo 7. Özel öğrenme güçlüğü metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler	İlgili Metaforlar
1. İlgi gerektiren birey	Çiçek, çocuk, tohum, ağaç, fidan, bebek, kuş, sevgi, özel
2. Kırılgan yapıli birey	Hassas, pamuk, cam, özel, masum
3. Keşfedilmeyi bekleyen birey	Kitap, hazine, pandora kutusu, problem, ada
4. Bireysel farklılıkları olan birey	Deniz, yıldız, gökkuşaağı, güneş
5. Farklı yaşam biçimi	Tuval, tablo, çark

Tablo 7 incelendiğinde verilmiş olan metaforlara göre 5 adet kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, kırılgan yapıli birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, bireysel farklılıkları olan birey ve farklı yaşam biçimidir.

Çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı her bir kavramsal kategori ile ilgili öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan aşağıda sırasıyla birer örnek verilmiştir.

‘Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenci yardıma muhtaç çocuk gibidir. Çünkü bazı gelişim alanlarında desteklenmesi gerekir.’ (K64)

‘Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenci her an kırılabilir cam gibidir. Çünkü olması gerekenden daha fazla üzerine düşer ve baskı yapılırsa kırılır ve bir daha toparlanması zor olabilir.’ (K98)

‘Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenci gizli hazine gibidir. Çünkü keşfedilirse kendi yeteneğini özgürce ifade eder ve diğerleriyle aralarında fark kalmaz.’ (K63)

‘Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenci deniz gibidir. Çünkü içinde ne var bulunmak ister.’ (K86)

‘Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenci tuval gibidir. Çünkü her fırça darbesinde renklenir.’ (K75)

Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliğine ilişkin algıladıkları metaforlara tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar

Metafor adı	f	Metafor adı	f
1.çiçek	10	16.çömlek	1
2.temiz	4	17.güneş	1
3.kitap	3	18.balık	1
4.kuş	3	19.yıldız	1
5.sevgi	2	20.nefes	1
6.saat	2	21.pamuk	1
7.tarla	2	22.zeka küpü	1
8.defter	2	23.rüzgâr	1
9.çocuk	2	24.yazı tahtası	1
10.ağaç	2	25.altın	1
11.yapboz	1	26.hayat	1
12.öğretmen	1	27.bebek	1
13.ayna	1	28.yağmur	1

14.melek	1	29.tablo	1
15.tohum	1	30.kale	1

Tablo 8 incelendiğinde çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği kavramına yönelik toplam 30 metafor ürettiği bulunmuştur. Ortaya çıkan metaforların büyük bir çoğunluğu olumlu özellik göstermekle birlikte olumsuz özellik gösteren metaforlar olduğu da görülmektedir. Öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili ifade etmiş oldukları ilk 5 metafor sırasıyla şu şekildedir; çiçek (10), temiz/saf (3), kitap (3), kuş (3) ve sevgi (2).

Tablo 9’da çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından zihin yetersizliği kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kavramsal kategorilere yer verilmiştir.

Tablo 9. Zihin yetersizliği metaforlarına ilişkin kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler	İlgili Metaforlar
1. İlgi gerektiren birey	Çiçek, çocuk, ağaç, bebek, tarla, tohum, kuş
2. Keşfedilmeyi bekleyen birey	Kitap, zeka küpü, yapboz, melek, hayat
3. Bireysel farklılıkları olan birey	Yıldız, rüzgar, güneş, yağmur
4. Öğretici yaşam	Defter, ayna, nefes, yazı tahtası, çömlek

Tablo 9 incelendiğinde verilmiş olan metaforlara göre 4 adet kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, bireysel farklılıkları olan birey ve öğretici yaşamdır.

Çocuk gelişimi öğretmen adayları tarafından zihin yetersizliği kavramına ilişkin ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı her bir kavramsal kategori ile ilgili öğretmen adaylarının vermiş oldukları yanıtlardan aşağıda sırasıyla birer örnek verilmiştir.

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci yaralı bir kuş gibidir. Çünkü yarası sarımalı ve uçuşu için desteklenmesi gerekir.’ (K61)

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci hayat gibidir. Çünkü her gün farklı yönleri keşfedilir.’ (K70)

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci yıldız gibidir. Çünkü her biri farklı parlar.’ (K92)

‘Zihin yetersizliği olan öğrenci çömlek gibidir. Çünkü bilgi verdikçe şekillenir.’ (K80)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Özel öğrenme gücü ve zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili metaforları belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmeni adaylarının özel öğrenme gücü kavramına ilişkin olarak toplam 39 metafor ürettikleri ve öğretmen adaylarının özel öğrenme gücü olan öğrenciler için sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, ağaç, araba, gökkuşuğu ve yıldız olduğu tespit edilmiştir. Özel eğitim öğretmeni adaylarının özel öğrenme gücü olan öğrenciler için ürettikleri metaforlara göre 6 adet kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, bireysel farklılıklar, gelişimin zamana yayıldığı, işlenmesi gereken hammadde, keşfedilmeyi bekleyen birey ve teknolojik araçtır. Özel eğitim öğretmeni adaylarının zihin yetersizliği kavramına ilişkin olarak toplam 33 metafor ürettikleri ve öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrenciler için sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, bebek, araba, insan ve su olduğu bulunmuştur. Özel eğitim öğretmeni adaylarının zihin yetersizliği olan öğrenciler için ürettikleri metaforlara göre 4 adet kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu

kategoriler; ilgi gerektiren birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, yeni bir yaşam ve teknolojik araçtır.

Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin olarak toplam 35 metafor ürettikleri ve öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, kitap, çocuk, güneş ve gökkuşağı olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için ürettikleri metaforlara göre 5 adet kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, kırılmalı yapıya sahip birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, bireysel farklılıkları olan birey ve farklı yaşam biçimidir. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği kavramına ilişkin olarak toplam 30 metafor ürettikleri ve öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrenciler için sıklıkla ifade etmiş oldukları ilk 5 metaforun sırasıyla çiçek, temiz, kitap, kuş ve sevgi olduğu bulunmuştur. Çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrenciler için ürettikleri metaforlara göre 4 adet kavramsal kategori bulunmuştur. Bu kategoriler; ilgi gerektiren birey, keşfedilmeyi bekleyen birey, bireysel farklılıkları olan birey ve öğretici yaşamdır.

Bu araştırma da hem özel eğitim öğretmenlerinin hem de çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan çocuklar için en çok tercih ettikleri metaforun ‘çiçek’ olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu alan yazında özel gereksinimli bireylerle yapılan metafor çalışmalarının bulguları ile benzerlik göstermektedir (Baştuğ ve Servi, 2021; Dayı ve diğ., 2020; Sevim, 2019; Talas, 2017). Araştırma da öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan çocuklar için hem olumlu (çiçek, kitap, temiz, güneş, insan v.b.) hem de olumsuz (bebek, balık, cam, duvar v.b.) olarak nitelendirilebilen metaforlarının olduğu görülmektedir. Bu durum, alan yazında özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu ve olumsuz metaforların olduğunu belirten araştırma bulguları ile uyumludur (Altındağ Kumaş ve Süer, 2020; Bozkuş Genç, 2021; Efilti, ve diğ., 2021; Kocaoğlu, 2022; Talas, 2017). Ancak araştırmaya katılan öğretmen adaylarının genel olarak olumlu metaforlarının daha yoğun olduğu, dolayısıyla özel eğitim ve çocuk gelişimi öğretmen adaylarının bu öğrencilere ilişkin algılarının olumlu olduğu söylenebilir.

Araştırma da özel eğitim ve çocuk gelişimi öğretmen adaylarının, özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan öğrenciler için ortaya çıkan metaforların ve elde edilen kavramsal kategorilerin benzer olduğu görülmektedir. Bu durum hem özel eğitim hem de çocuk gelişimi programlarında okuyan lisans öğrencilerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik yaklaşımlarının benzer olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Özel eğitim öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili ortaya çıkan metaforlarına dayalı elde edilen kavramsal kategorilerden olan ‘ilgi gerektiren birey, bireysel farklılıkları olan birey ve keşfedilmeyi bekleyen birey kategorilerinin’, çocuk gelişimi öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili ortaya çıkan metaforlarına dayalı elde edilen kavramsal kategorilerle aynı olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmen adaylarının özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle ilgili lisans eğitimlerinde benzer ders almalarından kaynaklandığını aklı getirmektedir. Araştırma da özel eğitim öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili ortaya çıkan metaforlarına dayalı elde edilen kavramsal kategorilerden olan, ‘ilgi gerektiren birey ve keşfedilmeyi bekleyen birey’ kavramsal kategorilerinin çocuk gelişimi öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili ortaya çıkan metaforlarına dayalı elde edilen kavramsal kategorilerle aynı olması da öğretmen adaylarının zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili lisans eğitimlerinde benzer ders almalarından kaynaklandığı düşüncesini desteklediği şeklinde yorumlanabilir.

Özel eğitim ve çocuk gelişimi öğretmen adaylarından özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan öğrenciler için elde edilen metaforlara bağlı olarak elde edilen ‘ilgi gerektiren

birey, bireysel farklılıkları olan birey ve keşfedilmeyi bekleyen birey' kavramsal kategorilerinin alan yazında yapılmış diğer araştırma sonuçları ile benzer olduğu görülmektedir (Baştuğ ve Servi, 2021; Bozkuş Genç, 2021; Efilti, ve diğ., 2021). Ayrıca, öğretmen adaylarından özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan öğrenciler için ortaya çıkan 'öğretici yaşam, işlenmesi gereken hammadde, yeni bir yaşam, kırılğan yapıli birey, farklı yaşam biçimi, teknolojik araç, gelişimin zamana yayıldığı ' gibi kavramsal kategorilerinin alan yazında yapılmış diğer araştırma sonuçları ile uyumlu olduğu da dikkat çekmiştir (Baştuğ ve Servi, 2021; Bozkuş Genç, 2021; Efilti, ve diğ., 2021). Bu durum araştırmacılar tarafından, öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik algılarının benzeştiği şekilde yorumlanmıştır.

Özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili metaforları belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, özel eğitim ve çocuk gelişimi lisans bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının görüşleri ile sınırlıdır. Bu araştırma için ilk olarak, benzer araştırmaların farklı branşlardan öğretmen adayları, öğretmenler ve ailelerle de yapılması önerilmektedir. Ayrıca, özel öğrenme güçlüğü ve özellikle hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin, öğretmen adayları tarafından farklı gruplar olduğunun ayırt edilmesine katkı sağlayacak ileri araştırmalar yapılması da önerilmektedir.

3. KAYNAKÇA

- Açar, D., Kaya, G. & Güneş, G. (2017). Özel gereksinimli bireyler hakkındaki görüşlere ilişkin metafor çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(62), 935-944. DOI: 10.17755/esosder.284397
- Altındağ Kumaş, Ö. & Süer, S. (2020). Öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algıları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(28), 1076-1101. DOI: 10.26466/opus.676175
- American Psychiatric Association (APA). (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: Author.
- Association on Intellectual and Developmental Disabilities. (2010). *Definition of intellectual disability*. <https://www.aaid.org/intellectual-disability/definition>
- Aydın, İ. H. (2006). Bir Felsefi Metafor "Yolda Olmak". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(3), 9-22.
- Baştuğ, Y. E. & Servi, C. (2021). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere ilişkin tutumlarının metaforik algıları çerçevesinde incelenmesi: Bir karma desen incelemesi. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 8(3), 770-787. DOI: 10.30900/kafkasegt.957732
- Bozkuş Genç, G. (2021). Özel eğitim öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının yüksek işlevli otizm spektrum bozukluğuna ilişkin metaforik algıları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 39-62. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/befdergi/issue/62852/729365>
- Çolak, M. & Çetin, C. (2014). Öğretmenlerin engelliliğe yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(1), 191-211.
- Dayı, E., Açıkgöz, G., & Elçi, A. N. (2020). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik metaforik algıları (Gazi Üniversitesi örneği). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 95-122. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.616520

- Efiliti, E. , Demirci, B. & Karaduman, M. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ve özel eğitim öğrencilerine yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(33), 221-251. DOI: 10.26466/opus.754317
- Fletcher, J. M., Coulter, W. A., Reschly, D. J., & Vaughn, S. (2004). Alternative approaches to the definition and identification of learning disabilities: some questions and answers. *Annals of Dyslexia*, 54(2), 304–331
- Grigorenko, E. L., Compton, D. L., Fuchs, L. S., Wagner, R. K., Willcutt, E. G., & Fletcher, J. M. (2020). Understanding, educating, and supporting children with specific learning disabilities: 50 years of science and practice. *American Psychologist*, 75(1), 37–51. <https://doi.org/10.1037/amp0000452>
- Güleç Aslan, Y. (2016). Zihin engelliler öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna ilişkin deneyim ve algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 869-896. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/22601/241479>
- Kocaoğlu, A. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenliğine yönelik metaforik algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 22-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/74787/1129108>
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72. DOI: 10.17679/iuefd.79408 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/92347>
- Linden, M. (2017). Definition and assessment of disability in mental disorders under the perspective of the international classification of functioning disability and health (ICF). *Behavioral Sciences & the Law*, 35(2), 95-185, 10.1002/bsl.2283.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications, Inc.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421–455. [Online]: “<http://ilkogretim-online.org.tr>”.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55 (55), 459-496. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10342/126702>
- Saban, A., Koçbeker, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461–522.
- Schalock, R.L., Borthwick-Duffy, S.A., Bradley, V.J., Buntinx, W.H., Coulter, D.L., Craig, E.M.&Shogren, K.A. (2010) *Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports*. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, Silver Spring.
- Sevim, Z. (2019). Engelli kavramına ilişkin metaforik bir analiz. *Journal of International Social Research*, 12(64), 518-524.

- Talas, S. (2017). Investigation of preservice preschool teachers' perceptions of "inclusive student" through metaphors. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 5(2), 34-44.
- Türk Dil Kurumu (2020). Türk Dil Kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden (03/02/2022) edinilmiştir.
- Uçar, K., Uçar, A. S., Karabulut, H. A. & Yılmaz, Y. (2021). Öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies-Education*, 16(3), 1709-1726. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.49957>
- Werning, R. & B. Lütje-Klose. 2016. *Einführung in Die Pädagogik Bei Lernbeeinträchtigungen* [Introduction to the Education of Students with Special Educational Needs in Learning]. 4., überarbeitete Auflage. München Basel: Ernst Reinhardt.
- Woodcock, S. & Moore, B. (2021) Inclusion and students with specific learning difficulties: the double-edged sword of stigma and teacher attributions. *Educational Psychology*, 41(3), 338-357, DOI: [10.1080/01443410.2018.1536257](https://doi.org/10.1080/01443410.2018.1536257)
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışmada her iki yazar da teorik çerçeve, metodoloji, veri toplama, veri analizi, verilerin yorumlanması ve çalışmanın raporlaştırılmasında eşit oranda görev almıştır. Çalışmanın tamamında yazarlar birlikte çalışmıştır.

Çatışma Beyanı

Her iki yazarda aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Teşekkür

Bu araştırmaya gönüllü bir şekilde katılarak deneyimlerini paylaşan öğretmen adaylarına teşekkür ederiz.

Araştırma Etiği

Bu çalışma için 31.01.2022 tarihinde 03 nolu kararı ile Kayseri Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Araştırma bilimsel yayın ilkeleri ve değerleri çerçevesinde etik kurallara uyularak hazırlanmış, veriler tarafsız bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırma sırasında yararlanılan kaynakların gösteriminde bilimsel atıf kuralları gereğince hareket edilmiştir.